

COMPARATIVE LITERARY STUDIES AND INTERDISCIPLINARITY CONFERENCE 2025

ABSTRACT BOOKLET

University of Pécs
Faculty of Humanities
and Social Sciences

MTA

200 ÉVES
A MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

Artjoms Šeļa

**Why Can't You Build a National Literature on Trochees? Prosody, Prestige, and
Transnational Networks of Poetic Form**
(Czech Academy of Sciences)

The renewed focus on matter itself has brought to the fore interdisciplinary thought experiments, which examine the concepts of “things,” “materiality,” and “thing-relations” within the contexts of the body, technology, and scientific viewpoints. The text’s scientific-fiction framework allows it to hypothesize situations where humans, objects, and digital information become inextricably linked, and in this context, “matter” expresses itself through the following aspects of flow. The first is the subjectivity of material flow. The predicament of identity for both “human” and “thing” is born from material distinctions, pushing material subjectivity into an in-between state that wavers between being exclusive and relational. The material worlds imagined in science fiction might dismantle the dominant narrative of subjectivity, allowing more peripheral material forms to emerge as autonomous subjects. The second mode is the flow between virtual and physical matter. The interaction between “digital objects” and traditional physical objects drives this flow. The synthetic structures of energy and materials can shift the relationship between virtual information and traditional matters from a simple opposition to a chronological sequence.

The third mode is the flow of matter between macro and micro scales. Within the dynamic relationship between tool and user, parasite and host, and individual and background matter, “matter” moves by simultaneously being both separate and integrated, operating at a macroscopic and a microscopic scale. Taken together, the path and experimental thinking on “matter” in science fiction provide a discursive space for humans and marginalized non-human objects, while also prompting a reflection on their own materiality and subjective status.

Yu Li

The Patterns of Material Flux in Science Fiction
(Department of Comparative Literature and World Literature at Sichuan University)

The renewed focus on matter itself has brought to the fore interdisciplinary thought experiments, which examine the concepts of “things,” “materiality,” and “thing-relations” within the contexts of the body, technology, and scientific viewpoints. The text’s scientific-fiction framework allows it to hypothesize situations where humans, objects, and digital

information become inextricably linked, and in this context, “matter” expresses itself through the following aspects of flow. The first is the subjectivity of material flow. The predicament of identity for both “human” and “thing” is born from material distinctions, pushing material subjectivity into an in-between state that wavers between being exclusive and relational. The material worlds imagined in science fiction might dismantle the dominant narrative of subjectivity, allowing more peripheral material forms to emerge as autonomous subjects. The second mode is the flow between virtual and physical matter. The interaction between “digital objects” and traditional physical objects drives this flow. The synthetic structures of energy and materials can shift the relationship between virtual information and traditional matters from a simple opposition to a chronological sequence.

The third mode is the flow of matter between macro and micro scales. Within the dynamic relationship between tool and user, parasite and host, and individual and background matter, “matter” moves by simultaneously being both separate and integrated, operating at a macroscopic and a microscopic scale. Taken together, the path and experimental thinking on “matter” in science fiction provide a discursive space for humans and marginalized non-human objects, while also prompting a reflection on their own materiality and subjective status.

Karolína Albertová

**Doubly Othered in Transcultural Space: Existential Migration and Mythic Homelands
in Female Postcolonial and Postcommunist Migrant Narratives**

(Institute of World Literatures, Slovak Academy of Sciences)

This presentation examines a selected corpus of fiction about women’s immigrant experience in Britain originally published in English by postcolonial and postcommunist women writers through the lens of transnationalism/transculturalism and feminism. The studied texts depict women as doubly marginalized—by patriarchy and the nation state. The narratives explore various mechanisms of inclusion and exclusion, as well as different manifestations of racism, including cultural racism. The female protagonists migrate to the Western metropolis, inhabiting unfamiliar, unhomely spaces, remaining disconnected from their countries of origin. Within these spaces, they function either as passive keepers of national and cultural memory or as active agents of historical change. The presentation aims to compare the representation of postcolonial and postcommunist women’s experiences on the level of ideas, themes, narrative style and structure, with a focus on the themes of gender, space, nation and race. Given the centrality of mobility in both groups of texts, I explore how Czaplinski’s concept of “existentialist migration” is reflected in these works. Furthermore, his notion of “mythic

homelands” is employed to analyse how the idealised or imagined return to a homeland shapes the female migrant subjects depicted in the novels.

Bíró-Balogh Tamás

A Három P elve. Etikai kérdések, cenzúra és öncenzúra a szövegkiadásban

(Szegedi Tudományegyetem)

Egy olvasó, legyen akár hivatásos, általában nem szokott szövegkiadási problémákkal találkozni; ő ott lép be az irodalmi folyamatba, ahol a filológus munkája véget ér: már csak magával a textussal találkozik, és az esetek túlnyomó részében nem tud a szöveg létrejöttét érintő kérdésekről.

A szövegkiadás látszólag egyszerű folyamat, etikai kérdéseivel azonban keveset foglalkoznak, pedig az utóbb irodalommmá váló szövegkorpusz minden rétegét érintik: kihagyott szavak-mondatok szintjétől egész művek, életművek léte függ tőle. Elég csak olyan „elárult testamentumokra” gondolni, mint Franz Kafkáé vagy József Attiláé, máris nem evidens, hogy mit olvasunk, mit olvashatunk. Egy összes nem feltétlenül jelent minden művet, s egy összegyűjtött kötet gyakran tudatosan hiányos.

A szövegkiadást végző irodalomtörténész hatalmi pozícióban van: hogy mi lesz olvasható egy halott szerző életművéből, az ő döntésén múlik. De ez, mint minden döntés, megkérdőjelezhető. A döntést megelőző – belső vagy szakmai közösségen belüli – viták kívülről láthatatlanok, de a megjelenést már nyilvános számonkérés követheti, és az adott mű gyúanyag-tartalmától függően követi is. Nem egy esetben nemcsak elvek, de érdekek is ütköznek ilyenkor. A Három T elvét a rendszerváltás után ugyanis a Három P elve váltotta fel: a politikai, a poétikai és a pénzügyi kódok alapján működő cenzúra és öncenzúra.

Az előadásban a szövegközlés etikai kérdéseit konkrét példákkal igyekszem ismertetni, elsősorban Kosztolányi Dezső, Radnóti Miklós és Nemes Nagy Ágnes műveinek utóéletéből.

Bőhm Gábor

Az irodalmi szociográfiától a társadalmi riportig.

Illyés Gyula: Puszták népe / A puszták népe – ma

(Pécsi Tudományegyetem)

Az irodalmi szociográfia a harmincas évek Magyarországon olyan közvetítő szerepet vállalt, amelynek célja a társadalmi válságjelenségek feltárása és a közvélemény érzékenyítése volt. A korszakban különösen azok a szerzők bizonyultak sikeresnek, akik a szépirodalom kifejezőerejét a szociológia módszertani fegyelmével ötvözték, s így saját tapasztalataikat

tudományos eredményekkel gazdagítva adtak képet a falusi és agrárproletár rétegek helyzetéről. A közérthetőség és a művészi igény összefonódása révén a művek egyszerre váltak a szaktudományon túlmutató, társadalmi hatású dokumentumokká és széles körben olvasható irodalmi alkotásokká. Ez a műfaji hibriditás vitathatatlanul részét képezi a magyar irodalom szociográfiai fordulatának (Illyés, Féja, Szabó Zoltán munkássága).

Különösen tanulságos ebből a szempontból az 1949-ben megjelent Szemtanu című antológia, amely a Magyar Nap politikai napilap hasábjain 1948 és 1949 között megjelent riportokat gyűjtötte egybe. A kötet rövid előszava az írók szerepvállalását a társadalmi újjászerveződés aktív tényezőjeként jelöli meg, mintegy programadó gesztusként. A válogatás szerzői – Illyés Gyula, Déry Tibor, Zelk Zoltán, Veres Péter, Heltai Jenő, Karinthy Ferenc, többek között – két korszak határán szocializálódtak, tapasztalataik így egyszerre kötődtek a Horthy-korszak agrárszegénységéhez és a háború utáni ideológiai újrakezdéshez. Illyés A puszták népe – ma című írása saját, 1934-ben publikált diskurzusteremtő szociográfiáját idézi meg, élesen érzékelteti a harmincas évek és a háború utáni évtized közötti társadalmi és kulturális kontrasztot.

Előadásomban arra vállalkozom, hogy bemutassam: miként olvassa újra az 1948-as szöveg az 1934-es alaplát, és miképpen artikulálható az irodalmi szociográfia és a társadalmi riport közötti átmenet a két szöveg összefüggésében. E műfaji transzgresszió nem csupán formai kérdéseket vet fel, hanem irodalom-, illetve és szociográfiatörténeti szempontból is tanulságos, hiszen a szövegek, miközben dokumentálják az értelmiségi szerepvállalás formálódását, arra is rálátást engednek, miként vált a második világháború után a társadalmi riport a valóságábrázolás egyik meghatározó formájává az irodalomban.

Burkus Dóra

Összehasonlító vizsgálat a francia és a magyar műfordítók társadalmi-gazdasági helyzetéről

(Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Université Sorbonne Nouvelle)

Disszertációmban a magyar és a francia műfordítók társadalmi-gazdasági helyzetét és pályamotivációját vizsgálom. A téma időszerűségét indokolja, hogy bár számos nemzetközi kutatás és felmérés foglalkozott a műfordítók önképével és szakmai elégedettségével, a magyar és francia műfordítók szakmai motivációinak, illetve a hivatás presztízsének vizsgálata eddig kevesebb figyelmet kapott, különösen más országokhoz képest. E tényezők feltárása azonban kiemelten fontos lehet a szakmai utánpótlásképzés szempontjából.

2018-ban Sohár Anikó kérdőíves felmérést végzett a magyar műfordítók körében, amelyben arra kérdezett rá, hogyan látják saját helyzetüket, illetve hogyan értékelik a műfordításból származó jövedelmüket; az eredmények több része máig publikálatlan (Sohár 2019, 2021). Ezekre az eredményekre, valamint a Magyar Műfordítók Egyesülete (MEGY) és a francia ATLF (Association de Traducteurs Littéraires en France) által készített kutatásokra, illetve a CEATL (Conseil Européen des Associations de Traducteurs Littéraires) európai szintű felméréseire támaszkodva kívánom vizsgálni a műfordítók szakmai motivációit és társadalmi helyzetét az általam vizsgált országokban, összetett szempontrendszer alapján. Kutatásomban szeretném bemutatni azokat a kérdéseket, amelyek a műfordítás elméleti és gyakorlati dimenzióinak eltéréseit érintik, továbbá ismertetni a felméréssel kapcsolatos hipotéziseimet és várt eredményeimet. A vizsgálathoz vegyes módszertant választottam: kérdőíves felmérést végeztem és félig strukturált interjúkat készítettem magyar és francia műfordítókkal, amelyek során szakmai státuszukról, jóllétükről és önképükről kérdeztem őket.

A kutatás elméleti keretében Pierre Bourdieu habitus és szimbolikus tőke fogalmaira támaszkodom, amelyek – ahogy az többek között Dam és Zethsen kutatásából is kiderül – alapvetőnek bizonyulnak a fordítói szakmai önkép és presztízs szociológiai vizsgálatában. Heino tanulmányában (2017: 52–63) a kortárs finn műfordítók helyzetét elemezve arra a következtetésre jutott, hogy a felsőfokú végzettség a szakmai pálya későbbi alakulása szempontjából döntő jelentőségű szimbolikus tőkét biztosít. Ezért kutatásomban kiemelt figyelmet szentelek a felsőoktatás szerepének és az intézményesített képzés jelentőségének a pályakezdő műfordítók szakmai pályára lépése szempontjából, különös tekintettel a francia műfordítóképzés intézményrendszerének vizsgálatára.

Czita Virág

A tér líra- és társadalomelméleti megközelítésben

(Pázmány Péter Katolikus Egyetem)

Az elméleteknek, az absztrakt gondolkodásnak elválaszthatatlan jelensége a térelgondolás, amelyre az utóbbi évtizedben a kultúratudományok jelentős figyelmet fordítanak, és a különböző interpretációk kimeríthetetlen forrásának bizonyul. A térmegközelítések sokfélesége, sajátossága, hasonlóságai és különbségei szemmel láthatóan egy interdiszciplináris területnek mutatkoznak, melyben a határ, és a tudományterületekben megjelenő alkalmazhatósága hol jobban kivehető, máshol teljesen elmosódni látszik.

Eladásomban néhány, lírához köthető térmegközelítést hasonlítok össze társadalomelméleti munkákkal. Lírai oldalról Faragó Kornélia, Lengyel Valéria, Bednaries Gábor interpretációból

merítek, míg a szociológiai szempontot Berger Viktor munkája nyomán kísérlem meg az alábbi kérdéseket megválaszolni: mennyiben hasonlóak ezek a megközelítések? Miben támogathatja a szociológiai térszemléletének módja a versekhez köthető interpretációkat?

Duygu Yalman Polatlar AND Dilnavoz Najimova Doniyor

The historical and cultural roles of picture books: a Comparative analysis of türkiye and uzbekistan

(Fatih Sultan Mehmet Vakıf University AND Alisher Navoiy Tashkent State University.

Visiting Researcher at Eötvös Loránd University)

This paper investigates how picture books have functioned as cultural and literary tools in Türkiye and Uzbekistan, two nations connected by deep historical and linguistic ties. Although both traditions have long shared literary roots, the modern picture book emerged only in the twentieth century, often introduced through translated or adapted works.

Focusing on this genre's evolution in each national context, the study explores three main questions: When and how did picture books emerge? What cultural and institutional influences shaped their development? And to what extent did the genre transition from imitation to the articulation of distinct national values?

By tracing these trajectories, the paper highlights both shared patterns and unique developments, demonstrating how picture books serve not only as mediums of education and entertainment but also as symbolic carriers of cultural identity. The study contributes to broader discussions in comparative literature on genre formation, intercultural transfer, and the dynamics between global models and local traditions.

Simon Estok

Shakespeare's interdisciplinary relevance in the Anthropocene

(Sungkyunkwan University)

"If by your art . . . you have put the wild waters in[to] this roar, allay them," Miranda requests of her father in Shakespeare's *Tempest*. The anxieties within Shakespeare's work about human influences on the weather range the entire spectrum. On the one end is Prospero, who is totally in control of the tempests and the calms that punctuate the drama; on the other end is King Lear, a man totally at the mercy of the elements and no more able to control them than his own children. It feels odd to recognize such Anthropocene anxieties *in* Shakespeare, given the increasing Anthropocene anxieties *about* Shakespeare and his relevance to issues of climate and environment, politics and society, economy and food. Interdisciplinary collaborative

performances of Shakespeare, however, have recently declared unequivocally (if it was ever really in doubt) the continuing relevance of Shakespeare. Shunning foppery, pretensions, and fake British accents, while staging drama that defies apologist boundaries, these performances intervene in the contemporary material realities of theatre-goers. As such, they show, Todd Borlik explains, how specific performances can—without actually changing the texts—“collapse [...] the distinction between inanimate object and animate creature, between the domestic and the wild.” Such transdisciplinary collaborative performances are profoundly relevant because of how they—unlike a lot of other literature—are able “to pose questions about humanity’s niche in the natural world and the ethics of how we treat it” and to invite “audiences to consider their actions more carefully,” Borlik explains. Anthropocene Shakespeare is a hopscotch master with nimble feet, one in the arts and then in the hard sciences, the other in the policy-maker’s office and then tapping to the beat at the anti-authoritarian government rally. This hopscotch mastery defines Shakespeare and his continuing indispensability in university curricula.

Fenyő Dániel

1968 reprezentációja és emlékezete a magyar neoavantgárdban

(Pécsi Tudományegyetem)

Előadásom tárgya '68 reprezentációjának és emlékezetének vizsgálata a magyar neoavantgárd irodalmában és művészetében. '68-cal kapcsolatban a neoavantgárd kutatás jellemzően az ellenkultúrához való kapcsolódást, a korabeli baloldali filozófiákhoz, illetve a diákmozgalmakhoz, bizonyos esetekben a terrorizmushoz fűződő affirmatív viszonyt emeli ki. Előadásomban ennek a képnek az árnyalására teszek kísérletet. A neoavantgárd alkotók művészeti tevékenységük, valamint az ezekhez fűzött teoretikus és visszaemlékező írásaik segítségével vázolom fel, hogy e közegben milyen eltérő reakciókat váltott ki 1968. Amíg ugyanis a budapesti és vajdasági neoavantgárd egy része a nyugati baloldali megmozdulásokhoz valóban affirmatívan viszonyult, az '56-ban emigrált neoavantgárd alkotók bizalmatlanul fogadták azokat. Mindez generációs kérdésként is felvethető: azok a neoavantgárd alkotók, akik a negyvenes évek második felében születtek, tehát ötvenhatot tizenévesen éltek meg, később fogékonyabbak voltak a korabeli nyugati ellenkultúrára, míg akik 1956-ban legalább a húszas éveik elején jártak, e történeti tapasztalat miatt távolságtartóbbnak bizonyultak. A magyar neoavantgárdra – sok más történeti esemény mellett – az utópikus impulzussal telített nyugati megmozdulásokon túl hatott Csehszlovákia lerochanásának emlékezete, amely a szocialista rendszer megreformálásába vetett remények

szertefoszlását jelentette. E művészetet voltaképpen e kettősség, az utópikus impulzusok és reményvesztettség együttes jelenléte határozza meg. Az összetett viszony feltérképezése segítségével a magyar neoavantgárd összevethetővé válik a korszak nemzetközi avantgárdjával, akár a francia szürrealisták '68-as szerepével, akár a kelet-közép-európai neoavantgárd művészek reflexióival.

Földes Györgyi

Neoavantgárd női szerzők természetelvű költészete a feminista poszthumanizmus és az ökofeminizmus perspektívájából

(ELTE Humántudományok Kutatóközpontja Irodalomtudományi Kutatóintézet)

A magyar avantgárd késői változatának tekinthető neoavantgárd irányzat versesköteteit átnézve érdekes felfedezést tehetünk: a női szereplők sokan intenzívebben fordultak szövegeikben a természet világához, mint férfitársaik. Többüknek kitüntetett tematikája a természetközelség vagy az ökológiai beágyazottság, esetleg természetelvűség (is) jellemzi művészetüket: Ladik Katalin Fűketrec, Bestiárium, A víz emlékezete, Belső vízözön, Dedinszky Erika Gyógyfűvek, beszélő állatok, Hegedűs Mária Összeszőtt mezők című kötetei, az Arkánumban publikáló Huszár Éva szürreális meseszerű kisprózái sorolhatók például ehhez a tendenciához. Előadásomban ezeket a műveket fogom vizsgálni, olyan elméleti keretben, a feminista poszthumanizmus, illetve az ökofeminizmus alapkoncepcióját kölcsönvéve, amely esetleg új interpretációs szempontokat is felvethet velük kapcsolatban a természet–nőiség–avantgárd tapasztalat és alkotásmód viszonyrendszerében.

Goda Regina

Explicit és implicit többnyelvűség a rendszerváltás utáni német és magyar nyelvű prózában

(Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Előadásomban a kelet-közép-európai régió magyar és német nyelvű prózájával foglalkozom. A vizsgált regények szinte mindegyikében (többek között Eleonora Hummel, Artur Becker, Radek Knapp, Békés Pál, Sirbik Attila, Majoros Sándor, Györffy Miklós szövegei) a kelet-közép-európai régió kulturális sokszínűsége jelenik meg. Ennek megfelelően a szövegek elbeszélői/szereplői inter-és multikulturális terekben léteznek, amelyek egyúttal identitásuk alakítói is. A régió a legtöbb szövegben a térváltás, tehát az utazás gyakorlatán keresztül reprezentálódik, amely gyakorlat azonban nem kizárólag földrajzi, hanem kulturális és nyelvi határátlépést is jelent. A hazájukat elhagyó elbeszélők/szereplők új, választott „otthonukba”

való beilleszkedésének fontos része a befogadó ország nyelvének ismerete, az egyszerre identitásépítő és -romboló többnyelvűvé válás, a nyelvváltás vagy nyelvvesztés folyamata. A szövegek tehát tematizálják a többnyelvűséget, azonban az textuális szinten is megjelenik. A főszöveg nyelvétől eltérő nyelvű részek explicit vagy implicit módon jelennek meg, ennek vizsgálata pedig egyúttal az arra való rákérdezést is indukálja, hogy a látens vagy nyilvánvaló többnyelvűség hogyan alakítja a szövegek szerkezetét, illetve az olvasás, a befogadás folyamatát, továbbá a szöveg szintjén megjelenő többnyelvűség a fordítást mint transzkulturális gyakorlatot helyezi előtérbe.

Gyarmati Veronika

„és beszéld el fiadnak”

Transzgenerációs traumakutatási közelítések Márton László Kárpótlás című regényéhez
(Pécsi Tudományegyetem)

Előadásomban arra keresem a választ, hogy a 2000 utáni kortárs magyar irodalomban a traumafeldolgozás és az identitáskérdések témái miért váltak egyre gyakoribbá. Márton László *Kárpótlás* című regényének elemzésén keresztül vizsgálom a felvetést, kapcsolódási pontokat keresve Virág Teréz kutatásaival, aki a holokauszt–szindróma jelenséget vezette be esetleírásain keresztül, mely poszttraumás stresszbetegséggént kifejezetten a másod-, harmadgenerációt érintette. Marianne Hirsch utóemlékezet fogalma szerint lehetőség nyílna a holokauszt traumájának feldolgozására a leszármazotti generációkban, éppen azért, mert számukra csupán átadódott az élmény, mely akkor is megtörtént, ha mindaz a családban titokként volt jelen.

A *Kárpótlás* című regényben három generációból épül fel a diszfunkcionális zsidó család képe. Az elbeszélő nem onnipotens, hiperreflexíven és ironikusan reflektál saját korlátozott perspektívájára, az eufemisztikus, lágyító hang helyett a valóságot mondja ki narrációjában. Ezzel felszabadítva a valódi megéléseket, néven nevezi mindazt, amit például a társadalom, de sokszor a családok is elkendőznének. A főszereplő szerint főként első generációs túlélő nagyanja keserítette meg minden családtag számára az életet, aki olyan döntéseket hozott a túlélés érdekében, melyekkel nem volt képes elszámolni önmagában, és ennek terhe teljesen eltorzította személyiségét, a család zsarnokává vált. A másodgenerációs szülők is inkább az elfedés állapotában éltek a feldolgozás helyett. A főhős neve eredetileg Porzsolt Ernő, ám egy ponton nevet változtat, és Por Zsoltként tekint magára, ezzel a gesztussal is a családjával való szakítást téve véglegessé. Így tézisem szerint a szereplők döntései bizonyos pontokon érdekes kérdéseket vetnek fel, ha a túlélői traumakutatás eredményeivel állítjuk azokat párhuzamba.

Végül kitérek rá, hogy Virág Teréz milyen irányokat jelölt ki a leszármazotti traumaoldás létrejöttének érdekében.

Hajdu Péter

Tudomány és fantasy

(Shenzhen University)

A fantasy olyan műfajnak látszik, amelynek nem igazán kell foglalkoznia azzal, hogy az ábrázolt valóság összhangban álljon a természettudományok pillanatnyi álláspontjával. A sci-fi bizonyos változataival szemben ez sokkal gyakoribb elvárás. Ebből a szempontból eléggé meglepő vállalkozás volt, hogy Terry Pratchett közös könyvsorozatot írt két természettudóssal, Ian Stewart matematikussal és Jack Cohen biológussal. Ezekben a könyvekben a diszkurzív tudományos fejtegetés váltogatja egymást a fantasy-elbeszéléssel, és ugyanakkor szemléletileg áthatják egymást. Pratchett azonban több tudományos alapozású ötletet is felhasznált ebből a sorozatból a Stephen Baxterrel közösen írt sci-fi-sorozatában, és közben Stewart és Cohen is írt két regényt közösen, Pratchett nélkül. Egy ilyen szövegthalmaszt képtelenség anélkül megközelíteni, hogy a természettudományos attitűdöt mindvégig szem előtt tartanánk.

Hartvig Gabriella

Angol szerzők a Pesti Hírlapban, 1885-1914

(Pécsi Tudományegyetem)

Az 1880-as évektől a magyarországi napilapok – a *Pesti Hírlap*, *Budapesti Hírlap*, vagy a *Fővárosi Lapok* – irodalmi rovatában, a „regénycsarnok”-ban folytatásos közlésben sorra jelentek meg az angol viktoriánus hetilapokban vagy könyv formában közölt regények magyar fordításai. A hazai olvasók Arthur Conan Doyle, Rider Haggard, Mary E. Braddon, Rudyard Kipling és más népszerű írók regényeit olvashatták napi folytatásban, olykor félmillió példányszámban. A fordítások eredetijét—mivel legtöbbször csak a magyar cím volt irányadó—sokszor azonban lehetetlen beazonosítani, és sok angol regény hazai fordítója is ismeretlen. A hazai hírlapirodalom sajtóregényeinek általánosabb vizsgálata a századfordulót tekintve körvonalazza azt is, hogyan jellemezhetjük a korabeli magyar olvasók irodalmi ízlését. A dolgozat ezeket a *Pesti Hírlapban* megjelenő folytatásos regényközléseket a viktoriánus sajtóirodalom kontextusában vizsgálja, de olyan kérdésekre is keresi a választ, hogy a folytatásos közlés utáni könyvkiadás – a *Pesti Hírlap* kiadóként is működött -- hogyan alakítja a recepciótörténetet, vagy hogy vajon tetten érhető-e a magas és populáris irodalom szétválasztása a szerkesztők és fordítók választásában.

Horváth Kornélia

Ferenc pápa levele az irodalomról (Lettera del Santo Padre Francesco sul ruolo della letteratura nella formazione), a költői és az isteni szó kapcsolatáról, s ennek az ember személyiség- formálódásában betöltött szerepéről

(Pázmány Péter Katolikus Egyetem)

Az előadás Ferenc pápa 2024. július 17-én kelt levelét tárgyalja, melyet magyar fordításban a Szent István Társulat adott közre 2025-ben Tőzsér Endre SP fordításában. E szövegben a pápa irodalomelméleti igénnyel szól arról a meghatározó szerepről, amelyet az irodalom, a költői szövegek (regény, vers és dráma) és azok olvasása nemcsak a papi/szerzetesi hivatás képzésében, hanem minden egyes ember személyiség-formálásában betölt. Teszi ezt egy strukturálisan tökéletesen felépített szövegben, amely filológiailag pontos hivatkozásokkal bír, s amely egyszerre támaszkodik korábbi Szentatyák homíliáira vagy leveleire, a Biblia egyes verseire, irodalomteoretikusokra, de legfőképpen költőkre és írókra. Gondolatmenetének központjában a költői és az isteni szó kapcsolata áll.

Hörcher Eszter Éva

A történelem és az ember, mint szöveg Borbély Szilárd *A Testhez* című művében megjelenő holokausztábrázolás megközelítése a kognitív narratológia tükrében

(Pázmány Péter Katolikus Egyetem)

Borbély Szilárd *A Testhez* (Jelenkor, Budapest, 2023) című verseskötetében a szöveginterpretáció szálai a haszid gyökerektől a passión keresztül vezetnek el a kortárs monodráma, monológ megformálásához, amelynek Borbély egy általános holokauszt-ábrázolással, annak látensén, nem-megjelenítetten közli a részleteit, a versszövegekben megadott kulcsokkal, jelenetekkel. Ezekben a részletekben a felkiáltó alany, az aktív és a passzív karakter, aki a saját történelmével és a kollektív, egyetemes (Magyarországot az 1939-1945 közötti időszakban szervesen érintő) történelemmel áll kapcsolatban. Ennek egzisztenciális megoldásaiban Borbély különböző sors- és élethelyzeteket vetít fel, amelyek vizsgálata a kognitív narratológia szempontjai szerint válnak érdekessé.

Előadásomban vizsgálom, hogy a holokauszt és a pszichológia (traumatizáció) általános megközelítésén túl milyen fajta meta-megközelítések, meta-értelmezések lehetségesek az adott műben, illetve hogyan kerülhet felszínre a szövegértelmezés, szövegvizsgálat, és a szöveg – barthes-i ételemben vett – olvasási öröme, vagy éppen a negatív esztétika értelmében vett olvasói elutasítása, az iszonyat esztétikai-filozófiai fogalmának tükrében, a szépirodalmi műben

ábrázolt tematika, téma történet pozitív vagy ez esetben erőteljesen negatív hangulatvilágától függetlenül.

A koncepció alapkérdése, hogy mindez a töltet és összefüggés(rendszer), amelyet Borbély megfogalmaz és végigvezet a kötetben, megközelíthető-e, az „alap” benyomás és koncepció mentén, illetve lehetséges-e a holokauszttal és a belőle kialakuló traumaizációval kapcsolatos interpretáció túllépése, felülírása, amely jelentheti a meta-interpretáció érvényesülését vagy érvényesítését, ennek megkísérlését, átalakulását, vagy alapvetően mindez valamilyen szinten mégis megreked, nem lehetséges. Hol húzód(hat)nak tehát a kötetben megjelenő koncepcionális és kognitív (narratológiai) határok és hol húzódnak a kötetben releváns területek (szubjektum, történelem, élethelyzetek, egzisztencia, pszichológia) határai.

Kántor Péter

Összehasonlítás és intertextualitás: a jelentés létrehozásának eszközei a középiskolai irodalomtanításban

(Pázmány Péter Katolikus Egyetem)

Hogyan értjük meg az irodalmi alkotásokat? Milyen módon hozzuk létre a szövegek jelentését az olvasás során? Pedagógusként arra vagyok kíváncsi, hogy a középiskolai irodalomtanítás módszereivel adhatók-e ezekre a kérdésekre válaszok. Kérdésfeltevéseim azon a bahtyini alapvetésen (Bahtyin, 1935) nyugszanak, hogy a szövegek nem elszigetelt egységek, hanem függenek más szövegektől, és kulturális hivatkozások hálózatában kapcsolódnak egymáshoz, éppen ezért jelentésük is az egymás mellé helyezésükből fakad. A Julia Kristeva (1966) által megalkotott, majd sokak által a mai napig használt és vizsgált fogalom, az intertextualitás is erre a jelenségre reflektál. Az olvasás – legalábbis a rosenblatti modell értelmében – egy nyílt, dinamikus folyamat, ahol a jelentés a szöveg és az olvasó közötti tranzakció során jön létre. Ennek a tranzakciós folyamatnak is elengedhetetlen eleme az intertextualitás, hiszen az olvasó aktivitása a jelentés létrehozásában éppen abban áll, hogy más szövegekből, kulturális utalásokból, saját élettapasztalataiból merít, hogy jelentést adjon az aktuális szövegnek. Előadásomban megvizsgálom, hogy a középiskolai irodalomtanítási gyakorlatban mennyire dominánsan jelennek meg a fenti tartalmak és néhány gyakorlati példán keresztül bemutatom, hogy az intertextualitás nem csupán egy irodalomelméleti, illetve nyelvészeti fogalom, hanem hatékonyan alkalmazható pedagógiai eszköz is. Úgy vélem, hogy a középiskolai irodalom órákon érdemes tudatosan hangsúlyt helyezni arra, hogy a szövegeket ne csak önmagukban vizsgáljuk, hanem különböző szempontok szerint egymás mellé helyezve „egymásraolvassuk” őket. Ily módon egy olvasási stratégia megtanításán túl az irodalom és általában a megértési

folyamat működés- és létmódjával is megismertetjük diákjainkat. Ennek tudatos tantermi alkalmazásával növelhető az olvasói élmény, fejleszthető a kritikai gondolkodás és mélyebb, önállóbb értelmezések megszületését tesszük lehetővé.

Kisantal Tamás

Az irodalomtörténész mint irodalmi figura

(Pécsi Tudományegyetem)

Több olyan elemzés is született már, amely egy tudomány társadalmi megítélését és annak változásait abból vezette le, ahogy az adott diszciplína képviselője bizonyos irodalmi szövegekben ábrázolódik. Hayden White klasszikus tanulmánya, *A történelem terhe*, vagy újabban Jerome de Groot elemzése is arról szólt, hogy a történettudomány kulturális helyzetéről sokat elárulhat az, hogy képviselői miként jelennek meg műalkotásokban, milyen attitűdök kapcsolódnak hozzájuk. Az irodalomtörténész vagy irodalomteoretikus karaktere kétségkívül ritkábban fordul elő, mint, mondjuk, a természettudós vagy a történész, de azért vannak rá példák.

Előadásomban két szatirikus szöveget elemezve szeretném bemutatni az irodalomtörténészi figura alakulását. A két regényt időben majdnem harminc év választja el egymástól, de mindkettő ugyanarról az időszakról, az 1970-es évek végéről, '80-as évek elejéről szól. David Lodge, a brit író és irodalmár *Campus*-trilógiájának középső darabja, az 1984-es *Small World* egy irodalomtörténeti konferencián játszódik, és sok szálon futó történetében egyszerre szatirizálja az akadémia intézményrendszert, valamint a különféle régebbi és újabb irodalomtudományos irányzatokat. A másik regény a kortárs francia író, Laurent Binet *La Septième Fonction de langage* című 2015-ös műve (magyarul *A varázsige elve* címmel jelent meg) szintén erről a korról szól. Fikciója szerint Roland Barthes 1980-as halálát gyilkosság okozta, és a nyomozó a kortárs szellemi élet nagyjai közt igyekszik megtalálni a tettest. A két regény közt szorosabb intertextuális kapcsolat is van, ugyanis Binet művében nemcsak a posztstrukturalizmus sztárjai szerepelnek Foucaulttól Derridán át Umberto Ecoig és Paul de Manig, hanem egy fejezetében a *Small World* egyik főszereplője is feltűnik.

A két satíra tudomány- és intézményrendszer-képét vizsgálva arra keresem a választ, hogy a két korszak (az 1980-as és a 2010-es évek dereka) miként látja és láttatja az irodalomár figuráját, tevékenységét, társadalmi szerepét. Azért is lehet termékeny összevetésük, mert ugyanazt a korszakot, a kései posztstrukturalizmus időszakát ábrázolják, az egyik „belülről”, a másik pedig visszatekintve, történelemként.

Kocsis Anett Anna

A francia prózairodalom társadalomelméleti átlényegülése

(Pázmány Péter Katolikus Egyetem)

Az 1980-as évektől a francia prózairodalomban – többek között Pierre Bourdieu nyomán – egy újrealista irányzat bontakozott ki, amely a szocioanalitikus látásmódot állította középpontba. Ebbe a hagyományba illeszkedik Annie Ernaux, Didier Eribon és Édouard Louis életműve, akik az autoszociobiográfia műfaján keresztül a személyes élettörténetet kollektív társadalmi tapasztalattá emelik.

Kutatásomban az általam vizsgált művek központi kérdései elsősorban arra irányulnak, hogy hogyan alakítják át az irodalom klasszikus esztétikai és stilisztikai jegyeit azok a törekvések, amelyek a szöveget a társadalmi tudás médiumává, illetve a politikai igazságszolgáltatás nyelvi eszközévé teszik. Meglátásom szerint ezekben a művekben az önéletírás műfajisága és az énközlés poétikája is új kontextusban jelenik meg, ahol az egyéni tapasztalat a szöveg szintjén kollektív társadalmi valósággá formálódik. Ezzel egyidejűleg a szocioanalitikus megközelítésmód új nyelvi teret hoz létre a korábban alulreprezentált társadalmi tapasztalatok és osztályok számára, miközben az osztálykülönbségek dinamikája radikálisan átalakítja a hagyományos irodalmi nyelv működését.

Kovács Veronika

„Az nem betegség, legfőlőbb pech”

Autopatográfiák és orvostechnológiai változások az 1930-as években

(Pécsi Tudományegyetem)

Az 1930-as években megjelent autopatográfiák kísérletet tettek az egyéni betegségtapasztalat bemutatására a modern orvoslás betegtől eltávolodó rendszerében, emellett a sajtóban híradásként funkcionáltak. Az első világháború okozta orvostechnológia fejlődés, illetve medikalizáció a 20. század első felében globálisan alakította át a betegségszemléletet. Az új diagnosztikai lehetőségeket, sebészeti módszereket és radiológiai eljárásokat a közvélemény szenzációként fogadta. A technológicentrikus orvoslással a terápiás lehetőségek bővültek, miközben a beteg hangja marginalizálódott a medikális rendszerben.

Előadásomban az 1930-as évek orvostechnológiai változásain és a korszakban megjelent autopatográfiák párhuzamos vizsgálatán keresztül szeretném bemutatni a 20. század első felében bekövetkezett autopatográfiaboom okát és jelentőségét. Míg a klinikai gyakorlat fokozatosan eltávolodott a betegtől, az egyéni betegségtapasztalatok jelentősége felerősödött.

Előadásomban Móra Ferenc: *Innenen túl, túlнанon innen* (1933); Karinthy Frigyes: *Utazás a koponyám körül* (1936); és Babits Mihály: *Gondolatok az ólomgömb alatt* (1938) című szövegein keresztül vizsgálom a klinikai szféra egyénre gyakorolt hatásait.

Locker Dávid

Az irracionalizmus vonzásában – Musil és Szerb Antal

(Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Előadásom a hazai Musil-kutatás azon vonulatához igyekszik csatlakozni, amely a regionális komparatiztika felől vizsgálja az életművet. Az eddigi szakirodalom magyar párhuzamokat keresve jórészt csak az osztrák szerző Ottlik Gézával való összevetésére vállalkozott, holott a Musil-próza véleményem szerint Szerb Antallal is rokonítható. Nemcsak a két életmű erősen intellektuális, kiterjedt esszéisztikában is formát öltő jellege ad okot erre, hanem a szerzői világképek közös problémaköre is. Ennek gyökereit a századvég esztétizáló törekvéseinek irracionalista szemléletében találjuk. Látszólag mind Musil, mind Szerb prózai munkái jól beleilleszthetők ebbe a szimbolizmustól a szecesszióig érő áramlatba, ugyanakkor eltérő válaszokat is adnak ezen irányzatok kérdéseire. Bár a két szerző vizsgálni kívánt szövegeiben feltűnik az irracionálishoz, a misztikushoz, a metafizikushoz, a csodaszerűhöz való vonzódás – amely a német romantikára irányuló intenzív intellektuális érdeklődésüket is magyarázza –, egyikük sem képes teljesen lemondani a felvilágosodás által kijelölt racionalista világképről. Ezen kettősséggel magyarázható például az is, hogy mindkét szerző epikájában – a *Törless iskolaéveitől* a *Pendragon legendáig* – a figurák bár idegenül érzik magukat a „varázstalanított” polgári hétköznapi világában, a vágyott metafizikum *tényleges* megtapasztalására tett kísérlet szinte kivétel nélkül komédiába fullad. Ilyen például a *Pendragon* ördögidézés-jelenetének sajátos burleszk-humora, vagy a *Törless* végén található „hipnózis”, amely Basini „halhatatlan lelkének” előcsalogatása helyett egy tragikomikus iskolai abúzusba fordul. Érvelésem szeretném alátámasztani az *Utas és holdvilág*, illetve a két esszéisztika rokon gondolatainak felvillantásával is, valamint elhelyezni a vizsgált problémakört a korszak regionális kontextusában – Karel Čapektól Hofmannsthalig.

Lőrincz Csongor

**Critique of history in autobiographical literature after the Second World War
(Márai, Bohrer etc.)**

(Humboldt-Universität zu Berlin)

My paper addresses the rhetorics of critique of history (ideologies of history) in Sándor Márai's *Memoirs of Hungary* and his *Diaries*. It targets also possible interconnections with German authors and texts addressing the period 1945-1950 (for example Karl Heinz Bohrer: *Granatsplitter*) aiming at analyzing some common, but also different aspects of historical anthropology and literature. The question will be focused why there is a significant number of diaries after the Second World War which deal with the problematics of historical experience and its relationship with concepts of man and humanity (cf. Heidegger's famous *Brief über den Humanismus*, 1946). Two more theoretical questions (the first about textuality and genre theory, the second about a metafigure of comparative studies) are to be elaborated: 1. how the diaristic (autobiographical) and the literary medium are intertwined in these texts, and how 2. historical constellations precede comparative approaches and operations, making them generally possible.

Németh Sámson Győző

Műfaj, kánon, nézőpont: a művészregény leírási kísérletei

(Eötvös Loránd Tudományegyetem)

A művészregény mint regénykonvenció ismertnek látszik, azonban mint műfaj nem szokott komoly szakmai érdeklődést kiváltani. Ennek egyik oka lehet, hogy az ide sorolható műveket más kontextusban olvassa az értelmező és nem a regénytípus darabjaival egybevetve; ez nehézkes is lenne, hiszen a műfajnak több meghatározási hagyománya is létezik, amelyek erősen befolyásolják, hogy mely művek tartoznak e gyűjtőfogalom alá. A magyar szakirodalom (Harkai Vass Ágnes, Gergye László, T. Szabó Levente) leginkább Herbert Marcuse német művészregényről szóló monográfiáját idézi, amely a művészt mint társadalmi lényt határozza meg; az angol hagyomány a szerző felől, a vallomás és (ön)életrajz műfajából eredezteti (Maurice Beebe, Northop Frye), míg a francia hagyományon támaszkodó leírások a mítosz és a metafikció szemszögéből tekint tárgyára (Anna-Marie Reboul, Evy Varsamopoulou). Előadásomban e három megközelítési mód, a társadalmi, biográfiai és immanens nézőpontból történő leírás műfajmeghatározó és kánonképző erejét kísérlem meg felvázolni.

Dobrota Pucherová

The variations of the Enlightenment Bildungsroman:

A case study in regional comparativism

(Slovak Academy of Sciences, Bratislava)

The classic Enlightenment Bildungsroman is represented by authors such as Voltaire, Montesquieu, Wieland or Johnson, whose works constitute the Enlightenment canon. However, the Enlightenment Bildungsroman also exists in minor European languages such as Slovak and Hungarian. These less-known texts demonstrate that the literary and philosophical paradigm of the Enlightenment did not only reside in Paris, Weimar, and London, but had a considerable appeal beyond these cultural centres. This presentation will discuss two unlikely Central European Enlightenment Bildungsromans: *René or: The Adventures and Experiences of a Young Man* (1783-1785) by the Slovak Catholic priest Jozef Ignác Bajza, and *The Voyage of Tarimenes* (1802-1804) by his Hungarian contemporary György Bessenyei. Unlikely, because both emerge from relatively undeveloped literary cultures within the conservative, feudal Hungary that was not yet ready for modernity. The two works share a number of characteristics that are specific to the Habsburg Enlightenment and document the particular challenges faced by these modern intellectuals and reformers in their societies. By placing these two works in the context of the European Enlightenment, this presentation will trace the variations of the Enlightenment Bildungsroman from the periphery of 'world literature', showing the Enlightenment as a truly pan-European phenomenon, and point directions towards a more inclusive history of the European novel.

Rákai Orsolya

Miért és hogyan keressünk hálózatokat?

(ELTE Humántudományok Kutatóközpontja Irodalomtudományi Kutatóintézet)

Irodalomtudomány és hálózat kutatás kapcsolata talán kézefekvőnek tűnhet, hiszen igaz ugyan, hogy az utóbbi egy-másfél évtizedben egyre gyakrabban vetődött fel a hálózatok vizsgálata mint lehetséges irodalomtörténeti vagy akár szövegvizsgálati módszer, de az intertextuális kapcsolatrendszerek, sőt a filológiai hatásösszefüggések is értelmezhetőek hálózatok vizsgálatként. A komparatiztika területén különösen nem tűnik újdonságnak ez a fogalom, hiszen többek közt a személyes kapcsolatrendszerek, az egyes műfajok transznacionális kutatása szinte a diszciplína kezdeteitől jelen van. Új lendületet és új energiát adott az effajta kutatásoknak egyrészt az a médiatörténeti jelentőségű váltás, amelynek során a társadalmi kommunikáció elválaszthatatlanná vált a digitális hálózati tértől, e teret pedig elsősorban

szoftverek alakítván és működtetvén óriási mennyiségű adat válik hozzáférhetővé megfelelő algoritmusok segítségével. Az eredmények ráadásul kiválóan vizualizálhatók, ami könnyebben áttekinthetővé teszi a nagy adatmennyiség kérdéseinkre kirajzolódó szerkezeti összefüggéseit. Kevésbé kézenfekvő azonban, hogy ezeket az eredményeket miért hozzuk létre és mire használjuk. Ehhez mindenképp azt kell tekintetbe vennünk, hogy a hálózati elmélet elsősorban hatékonyság- és rezilienciavizsgálatokra használatos, így talán legeredményesebben kritikatörténeti és intézménytörténeti területen vehetjük hasznát. Előadásomban arra keresem a választ, hogy hogyan függnek össze az ezredforduló mediális változásai az irodalomkritikai gyakorlatban és az irodalomtudomány intézményrendszerének működésében beállt (sokszor nagyon ijesztőnek tűnő) változásokkal.

Sári B. László

Literature versus cinema: the seriality of representation
in Viet Thanh Nguyen's *The Sympathizer*
(Pécsi Tudományegyetem)

Viet Thanh Nguyen's 2015 Pulitzer Prize-winning novel, *The Sympathizer* can be and is actually often read as its author's attempt to fictionally perform what he outlined as the ambitious project of just memory and forgetting in his essay collection *Nothing Ever Dies: Vietnam and the Memory of War*. When doing so, Nguyen relies on a serialisation of representation (Esty 2023), whereby he recycles the tropes of proxy wars to the extent that one may argue for a recurse logic of the motive from Joseph Conrad to Francis Ford Coppola to Viet Thanh Nguyen. *The Sympathizer* engages with cinematic representation and its cultural-industrial context by having its narrator, a French-Vietnamese born, Americanised double agent for the North Vietnamese in the intelligence services of the South to serve as technical advisor responsible for authenticity of an American "Auteur" making a film about the Vietnam War. By reading Nguyen's iconic representations of the scenes of the shooting, I will argue that his text aims at what his narrator is incapable of achieving: interfering with the representation of the American War in Vietnam, and in doing so becomes susceptible to the logic of serialisation, i.e. it reproduces, at least partially, the same paradigm of memory he had initially set out to rectify.

Szabó Tünde

A szereplői rendszer mint gráf: egy nemzedék szociológiai leírása

(Pécsi Tudományegyetem)

Előadásom egy esettanulmány: egyrészt a társadalmi hálózat-elemzés (social network analysis), másrészt a Mannheim Károly féle nemzedék-koncepció alkalmazásának lehetőségeit és korlátait veszi számba a szereplői rendszer leírásánál egy kortárs orosz irodalmi műben, L. Ulickaja *Imágó* című regényében.

Taródi Luca

Kisebbségi nyelvhasználat és a természet hangjai, Tar Sándor, Herta Müller

(Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Előadásomban Herta Müller egy novellájában kívánom megvizsgálni a kisebbségi irodalmi nyelvre jellemző töredékes és a diktatúra által torzított nyelvezetet, különös tekintettel az elhallgatás, a félelem és az animalitás tapasztalatának fényében.

Disszertációmban Tar Sándor rövidprózáiban vizsgálom a természeti hangokat, valamint az animális létmódban élő emberek verbális és nonverbális megnyilvánulásait – vagyis azt, mi rejlik a nyelven túl. Ehhez főként Herder, Derrida, Agamben, valamint Deleuze és Guattari munkáin keresztül kívánok közelíteni, és rövid prózapoétikai kitekintést nyújtani az említett szerzők műveiről.

A két szerző munkásságát gyakran eltérő irodalomtörténeti és kulturális kontextusokban vizsgálják, ám műveik között számos rokonítható jegy figyelhető meg. A didaktikus nyelvhasználat, a nyelvi töredezettség és az emberi nyelv határainak feszegetése Tar és Müller műveiben egyaránt kimutatható, termékenynek látszik összevetni, milyen nyelvi eszközökkel, milyen elbeszélői pozícióból jelennek meg az emberi és „nem emberi” hangok, s ezek miként alakítják az elbeszélés szerkezetét és hatásmechanizmusát.

Tóth Tamara

Emigrációs infernó: Miodrag Bulatović: *Ljudi sa četiri prsta* (Négyujjú emberek) című regényének gazdasági olvasata

(Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Miodrag Bulatović *Ljudi sa četiri prsta* (Négyujjú emberek) című regénye elnyerte az 1975-ös, nagy presztízsű NIN-irodalmi díjat, ami jelzi, hogy a szöveg társadalmi és szakmai szempontból egyaránt jelentőségteljes volt az időszakban. A *Négyujjú emberek* egy emigráns gengszterregény, ami a kelet-európai vendégmunkások bűnözését és alvilágát tematizálja

Nyugaton, leginkább Németország és Ausztria területén. A regényben Bulatović egy nagyméretű, Hieronymus Bosch-i freskót rajzol meg a jugoszláv, magyar, orosz, lengyel, csehszlovák, román emigránsok bűntényeiről és a garázdaságok legváltozatosabb alakzatairól: csempészet, fegyver- és emberkereskedelem, robbantások, rablás, politikai és személyes gyilkosságok, brutális kínzások, belső árulások és bandaharcok. A szövegben az író az emigrációs infernó megragadására törekszik, és általa annak a világnak a felvázolására, amelyben az emberi élet a legközvetlenebb módon tárgyasul és válik áruvá. Ebben az alvilágban a morál teljesen eltorzult, a szereplők előtt az értékek annyira megszűntek létezni, hogy a bűntettek csak mennyiségileg különböznek egymástól, és ebből a mennyiségi halmozásból fakad a regény dinamizmusa – a kaland és az akció –, ez adja a regénytér eseményességét. A szöveg ezen premisszái miatt analízisemben a gazdasági irodalomkritika tudományos eredményeit és metodológiáját érvényesítem. Előadásomban azt vizsgálom, hogy a *Négyujjú emberek*ben miként határozzák meg az emigránsok alvilágát a pénzügyi-gazdasági fogalmak, a feketekereskedelemhez és a kétes, veszélyes ügyletekhez kapcsolódó (szó)képek, gondolatmenetek és jelentések, és ezek milyen szerepet töltenek be a korszak társadalmi erői, feltételei és kulturális-politikai meghatározottsága mentén. Hiszen a *Négyujjú emberek*ben ugyan a vendégmunkásság jelensége áll az előtérben, de egy sor jellemző eseményen keresztül megvizsgálhatjuk azt is, hogy a pénz és a politikai ideológia közös „alkímiája” miként szabja meg ennek az alvilágnak a gazdaság rendjét.

Martina Vladovičová

Circulating Ideas: Exploring Slovak Translations of French Enlightenment Texts through Actor-Network Theory

(Institute of World Literature of the Slovak Academy of Sciences)

This presentation applies Actor-Network Theory (ANT) to the study of Slovak translations of major French Enlightenment non-literary texts, examining how philosophical ideas circulated and were transformed through complex networks. Translations of key thinkers (Jean-Jacques Rousseau, Voltaire, Denis Diderot, Montesquieu etc.) entered Slovak intellectual space mainly during the 20th and early 21st centuries, shaped by complex interactions among translators, publishing houses, editorial boards, ideological frameworks, and historical conditions, rather than by linear transmission. By treating translations as active nodes within dynamic actor-networks, the presentation examines how translators, institutional actors, and textual artefacts collectively influenced the reception, adaptation, and circulation of Enlightenment thought in Slovakia. It highlights preliminary findings from ongoing research, illustrating the potential of

ANT to uncover the hidden dynamics and interconnections that shape the movement of ideas across languages and cultural contexts. This contribution demonstrates how ANT can provide an analytical framework for understanding translation as a process embedded within broader cultural and intellectual networks, offering insights into the mechanisms of idea transfer and transformation in historical contexts.

Zhang Chenxiao

A Comparative Study of Gender Representation on the Two English Versions of *The Dream of the Red Chamber* from the Perspective of Feminist Translation Criticism: A Case Analysis of Jia Tanchun

(Szegedi Tudományegyetem)

The Dream of the Red Chamber, as the pinnacle of Chinese classical literature, derives one of its greatest values from being the first masterpiece to comprehensively portray women. Against the backdrop of ancient China's patriarchal society, where feudal ethical codes were deeply entrenched, Cao Xueqin crafted a host of vivid and intellectually independent female characters, whose attitudes and actions have long been read as exhibiting feminist consciousness. Thus, in the cross-cultural dissemination of *The Dream of the Red Chamber*, exploring whether translators adequately convey the feminist ideology embedded in the work is of crucial importance. This presentation will compare two authoritative English translations of the novel: one by Yang Xianyi and Gladys Yang (the Yangs' version), and the other by David Hawkes and John Minford (the Hawkes-Minford version). It will employ close textual analysis to conduct a comparative study from the perspective of feminist translation criticism. Specifically, the study will focus on Jia Tanchun, a character with strong feminist consciousness, examining how her masculine-coded traits, managerial competence, and strong self-respect are represented in both translations. The analysis demonstrates that the Hawkes-Minford version more consistently foregrounds Tanchun's complex personality and gendered agency. By employing a range of translation techniques such as amplification, omission, subject shifting, syntactic restructuring, and flexible use of rhetorical devices, this version effectively brings out Tanchun's feminist subjectivity. This study broadens the application of feminist translation criticism to Chinese classical literary translation and advances its methodological practice.

Zhuang, Peina ÉS Tötösy de Zepetnek, Steven
About Publishing Scholarship Online in the Humanities
in the USA, Canada, Europe, and China
(Sichuan University)

In their paper, Peina Zhuang and Steven Tötösy de Zepetnek offer a comprehensive examination of the development and current condition of digital publishing in the humanities, with particular emphasis on literary studies across English-speaking North America, selected European countries, and the People's Republic of China. Beginning with an overview of the emergence of online publishing following the widespread introduction of the internet in 1994, the authors trace the gradual institutionalization of digital modes of dissemination and their interaction with traditional print-based scholarship. The paper highlights key models of digital publication, demonstrating the feasibility and practical advantages of online formats for expanding access, lowering production costs, and enabling new forms of scholarly communication. At the same time, Zhuang and Tötösy de Zepetnek examine persistent challenges, including issues of academic credibility, peer-review standards, long-term preservation, and uneven digital infrastructure across different regions. Through comparative analysis, the paper underscores both the convergences and divergences in digital-publishing practices among North America, Europe, and China, ultimately arguing for the need to develop sustainable, internationally compatible frameworks for the future of humanities scholarship in digital environments.

Dobos István
A modernség összehasonlító távlatai
Kosztolányi nyelvművészet értelmezése a hatás- és befogadáselmélet látókörén
(Pázmány Péter Katolikus Egyetem)

Az előadás rávilágít arra, hogy a hazai irodalomtudomány hallgatólagos tudásától eltérően Jauss korszakértelmezése szerint *a modernség folyamata megújuló alakulástörténet*, melyben a létrehozó és a befogadó tevékenységének egyaránt része van.

Kosztolányi a modernség szellemében régi szövegek újra olvasására vállalkozott. Összhangban áll ez a gyakorlat Jauss megfigyelésével: „a múltbeli művészet felszabadult recepciója megfelel a kortárs modern művészet felszabadult termelésének.” Az idő gyorsuló mozgását érzékelt Kosztolányi, de nem fejlődésfolyamatként gondolta el a modern irodalom kiteljesedését. Nemcsak az újítások sűrűségének növekedését látva tekintette viszonylagosnak a művészi „korszerűséget”, de általában kétségesnek vélte az újabb fejlemények utólagos

elrendezését bármiféle előre haladó besorolás szerint. Vajon korszerűbb-e Juhász Gyula természetlírája mint Petőfié? Kosztolányi tanúja volt annak – amit később Jauss a modernizmus esztétikai folyamatának elvével azonosított –, hogy *a művészeti korszakok, stílusok és iskolák érvényességi ideje fokozatosan lerövidül*. Az immár *klasszikusnak számító modernség* tudata fokozatosan alakult ki. Megfelelő időtávlat kellett ahhoz, hogy alakítói felismerjék az egymással versengő *irányzatok heterogén sokszínűségében a korszakos egységet*.

A korábbi esztétikai tapasztalat a modernség alakulástörténeti folyamatában maga is újra a retrospektív korszakképzés elvének van alávetve. Ez a hatástörténeti összefüggés biztosítja a *strukturális analógiában rejlő összehasonlítási lehetőséget*, jelesül Kosztolányi modern nyelvművészetről alkotott felfogása illetve a hatás- és befogadáselmélet korszakretorikája között. *A régeből újat csinálni!* – ez a modern irodalom legméltóbb hivatása Kosztolányi művészi hitvallása szerint. Hagyomány és újítás viszonyát sokoldalúan megvilágította esszéiben. A kérdés eleveenségét tanúsítja – többek között – Jauss: *A régeből újat csinálni? Hagyomány és innováció az esztétikai tapasztalatban* című tanulmánya. Az „időhézag hermeneutikája” rávilágít arra, hogy egy előtörténet általában csak egy bekövetkezett fordulat utótörténetéből ismerhető fel teljes mértékben.

Mekis János

Approaching Polymathy in Literary Discourses

(Pécsi Tudományegyetem)

In my presentation, I will explore the concept of the ‘polymath writer’. To achieve this, I will first examine the polymathy problem itself, and in the process of interpreting it, incorporate the ideas of knowledge transfer and discursive interference into the discussion. Even in the era of modern specialization, versatile knowledge has significant appeal, and its consequences are evident in the literary scene. Various versions of the role and discursive activity of the ‘polymath writer’ exist, ranging from the literary transposition of institutional forms of knowledge to the elevation of literary performance as an alternative form of knowledge. In the second part of my talk, I will analyze the work of two Hungarian writers, Géza Csáth and Frigyes Karinthy, within an international context spanning from H. G. Wells to Italo Calvino.

Jessie Labov

Can periodicals offer us a comparative international approach to Central and East European Literature?

(ELTE Humántudományok Kutatóközpontja Irodalomtudományi Kutatóintézet)

This paper would present a small chronological slice of a larger project being carried out by the Department of Literary Theory at the Institute of Literary Studies in Budapest, in collaboration with several other cultural institutions in the region. We are tracing the digital footprint of foreign authors in East-Central European publishing during periods of increased international influence: the turn of the twentieth century, the interwar period, the early and late socialist periods. Periodicals are not our only source in this project, but one of the most important ones because they reveal a steady stream of cultural agency in editorial decision/making, frequency and scale of translation, and change over time. For this presentation I will present the story arcs of two or three relevant international authors who became well-known in the later socialist period, and trace their appearances in translation across different East European literary fields. While the project seems highly quantitative and data-driven in nature, it will in fact also suggest some interpretive paradigms that we could use in reading these authors in context. The goal of the larger project, hopefully illustrated on a smaller scale in this presentation, is to show how the region came to canonize certain authors who could blend into the socialist landscape but also advance individual translator, editors, and readers' goals of being integrated into a global, intercultural conversation.

Orbán Jolán

TRANSMEDIATION – TRANSFIGURATION – TRANSLATION. Opera-Transcriptions of László Krasznahorkai's novel *The Melancholy of Resistance*

(Pécsi Tudományegyetem)

“For me, music and language are so closely linked that I cannot separate them,” notes László Krasznahorkai, who admits that he would rather have been a composer. The composer Eötvös Péter must have felt this closeness when he chose *The Melancholy of Resistance* as the topic of first Hungarian-language opera. The premiere of *Valuska*, took place on 2 December 2023 at the Eiffel Workshop Theatre in Budapest, as a production of the Hungarian State Opera House, directed by Bence Varga. The libretto was written by Kinga Keszthelyi and Mária Mezei, based on László Krasznahorkai's text *The Melancholy of Resistance* (1989). This is not the first transcription of Krasznahorkai's novel, since Béla Tarr and Ágnes Hranitzky directed a film version of it under the title *Werckmeister Harmonies* (2000), but this is his first opera

transcription, which is also two operas in one: the German version was completed at the same time as the Hungarian version, and the premiere was in Regensburg on 3 February 2024 under the title *Valushka*. Krasznahorkai's novel was also the subject of a new opera, *Melancholie des Widerstands*, which premiered on 30 June 2024 as part of the *Staatsoper Unter den Linden's* programme in Berlin, with Marc-André Dalbavie as composer, Guillaume Métayer as librettist, and David Martin as director. Eötvös's opera is a *comedia tragica* or grotesque opera; Dalbavie's *Eine filmische Oper* is a film opera – Live-Kino-Format. In my presentation, I will investigate the rhetorical figures emerging in Krasznahorkai's novel, its French, English, and German translations, and its opera-transcriptions.

Boka László

Belső rokonságok. Az esztétizáló modernség összművészeti aspektusairól A Holnap és a Holnap Társaság fényében

(ELTE Humántudományok Kutatóközpontja Irodalomtudományi Kutatóintézet)

Az előadás *A Holnap* néven ismert irodalmi társulás primer (költő) tagjaira és szekunder, képzőművész s egyéb szimpatizánsaira, valamint kiterjedt kapcsolati hálójukra, tervezett folyóiratuk, modern havi revüjük legfőbb értékelveire és több tekintetben is rendhagyónak mondható Társaságuk működésére épít. Az irodalmi modernség és a társadalmi progresszió elveit egyaránt magáénak valló fiatal alakulat legaktívabb tagjai rendkívül nagy hangsúlyt fektettek a korai modernség térhódításában az interdiszciplinaritásra, rendezvényeiken a kezdettől fogva szimpatizáltak más művészeti ágak új törekvéseivel. A tagok maguk is tanárok, újságírók, jogászok és képzőművészek voltak, a költők közül többen színdarabbal is jelentkeztek a korban, emellett rendszeresen írtak színikritikákat s szerveztek rangos képzőművészeti tárlatokat, ahol nem ritkán megzenésített verseikkel szerepeltek. Az ismert antológiákban feltűnő "hetesfogat" poétái közül nem véletlenül többen filmes, fotográfusi vagy színházi pályára léptek később. Az előadás ezek fényében a modernség intézményesülési fázisaiban a Nyugattal párhuzamosan fellépő kezdeményezések jelentőségére, *A Holnap* brandépítésére, illetve az irodalmi és társművészeti aspektusokra, a meghonosított matinéik összművészeti (zenei, színházi és egyéb) gyakorlatára kívánja felhívni a figyelmet.

Szávai Dorottya

Lehet-e a műfajnak etikája? A kortárs magyar elégia etikai implikációiról

(Constantine the Philosopher University in Nitra)

Előadásomban abból a kérdésből indulok ki, hogy beszélhetünk-e az irodalmi műfajok etikájáról. Közelebbről az elégia műfaját vizsgálom, arra a problémára fókuszálva, hogy e kanonikus műfajnak, mely az európai irodalomtörténet kezdeteire megy vissza, azonosíthatók-e etikai implikációi. Kérdésfelvetésem középpontjában a kortárs magyar elégia áll, mely több életműben is olyan műfaji változatokként áll előttünk, melyek etikai perspektívával bírnak. A Pilinszkytól Petrin, majd Kemény Istvánon vagy Takács Zsuzsán át az egészen kortársakig (pl. Krusovszky Dénes) ívelő történeti sorban olyan lírai életművek kerülnek elő a későmodernről napjainkig, melyekben tanúi lehetünk annak, ahogy az elégia genetikusan kodifikált jellemzői a vers etikai érdekelttségével összefonódva működtetik a szöveget.

Szemes Botond

Computational and Comparative

(University of Tartu)

In my presentation, I discuss the possibilities of harmonizing comparative and computational literary studies. It is remarkable that, in describing large-scale patterns in world literatures, most theoretical texts rely on individual authors and anecdotal examples; meanwhile, in computational literary studies, the majority of research remains confined within national boundaries. I argue that both domains could benefit from each other, and that a research direction drawing on the conceptual richness of comparative studies and the methodological rigor of computational approaches would deepen our understanding of transnational literary histories. I will briefly outline two potential methodological avenues within such a framework: text mining of large corpora and the analysis of biographical and bibliographical metadata. For the latter, I also present a case study examining literary memory in Central Europe.

Z. Varga Zoltán

Magyarok az AILC/ICLA-ben. Egy hidegháborús történet

(Pécsi Tudományegyetem)

1970 fontos év a magyar összehasonlító irodalomtudomány történetében, hiszen az AILC/ICLA (Association Internationale de la Littérature Comparée/International Comparative Literature Association) bordeaux-i kongresszusán elnökké választják Sötér Istvánt. Fontos siker volt ez a

magyar kultúrdiplomácia számára, hiszen egy kommunista tudós megválasztása egy nyugati alapítású és befolyású szervezet élére a szovjet blokk politikai berendezkedését kívülről és belülről is legitimáló eseménynek számíthatott. Sőtér hároméves elnöksége azonban korántsem volt mentes a politikai természetű feszültségektől. Előadásomban ennek egyik példáját mutatom be az Irodalomtudományi Intézet archívumában őrzött dokumentumok alapján, melyek a bordeaux-i akták kiadásának történetéről, illetve a hozzá kapcsolódó cenzúrázási kísérletről mesélnek.